

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
Универзитета у Бањој Луци

ПРИМЉЕНО: 25.10.2019.			
ОРГ.ЈЕД.	БРОЈ	ПРИЛОГ	РЕЧЕНОСТ
13/1	1935	19	

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени урађене докторске дисертације

I. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

На основу члана 149. Закона о високом образовању („Службени гласник Републике Српске”, број: 73/10, 104/11, 84/12 и 108/13, 44/15, 90/16, 31/18 и 26/19), члана 54. Статута Универзитета у Бањој Луци и члана 20. Статута Економског факултета, Наставно-научно вијеће Економског факултета Универзитета у Бањој Луци, на I сједници одржаној 09.10.2019. године, донијело је Одлуку број: 13/3.1700 -I-6/19 о именовању Комисије за оцјену урађене докторске дисертације кандидата mr Спасеније Мирковић под насловом: „Стране директне инвестиције као фактор привредног развоја земље домаћина” у следећем саставу:

1. Др Вујо Вукмирица, професор емеритус, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област Међународна економија, предсједник;
2. Др Горан Поповић, редовни професор, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област Међународна економија, Теоријска економија, члан и
3. Др Радован Ковачевић, редовни професор, Економски факултет Универзитета у

II. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Спасенија (Цвијетин) Мирковић

Рођена 19.08.1977. године у Бечу (Аустрија).

Магистрирала на Економском факултету Универзитета у Београду

Студијски програм на магистарском студију: Међународна економија (ужа научна област
међународна економија)

Стечено научно звање: Магистар економских наука

Економски факултет у Београду

Назив тезе: Утицај страних инвестиција на развој БиХ и Република Српске

Научна област: Међународна економија

Датум одбране магистарског рада: 25.09.2007. године

Година уписа на докторске студије: 2011.

III. УВОДНИ ДИО ОЦЛЕНЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Тема под називом „Стране директне инвестиције као фактор привредног развоја земље домаћина” прихваћена је од стране Научно-наставничког вијећа Економског факултета Универзитетау Бањој Луци, Одлуком број: 13/3.1700 -I-6/19 од 09.10.2019. године.

Сенат Универзитета у Бањој Луци је Одлуком број 13/3.1700 -I-6/19 од 09.10.2019. године дао сагласност на Извештај о оцјени услова и подобности теме и кандидата за израду докторске дисертације кандидата mr Спасеније Мирковић на Економском факултету, Универзитета у Бањој Луци.

Садржај докторске дисертације:

1. УВОД (стр. 8-24)
2. Стране директне инвестиције-савремени теоријски концепти (стр. 25-60)
3. Елементи атрактивности домаће привреде за стране директне инвестиције (стр.61-93)
4. Ефекти страних директних инвестиција (стр. 94-124)
5. Модел утицаја страних директних инвестиција на привредни раст земље домаћина (стр. 125-128)
6. Емпиријско истраживање утицаја страних директних инвестиција на привредни раст земље домаћина(стр. 129-169)
7. Дискусија резултата истраживања о утицају страних директних инвестиција (стр. 170-177)

Закључак (стр. 178-180)

Прилози (стр. 181-211)

Литература (стр. 212-224)

Рад је осим Увода и Закључка конципиран кроз шест засебних и логички повезаних поглавља. Свако поглавље садржи низ подпоглавља.

Након увода, у другом поглављу кандидаткиња ставља рад у контекст досадашњих теоријских истраживања везано за појам и карактеристике страних директних инвестиција, представља општи оквир за анализу страних директних инвестиција као облика међународног кретања капитала, затим даје приказ савремених теоријских концепата страних директних инвестиција. Такође, извршена је класификација теоријских тумачења и објашњени су мотиви са становишта корисника страних директних инвестиција.

Кандидаткиња у трећем поглављу анализира елементе атрактивности домаће привреде за стране директне инвестиције. Акценат ставља на институционални оквир за стране инвестиције, као и на оцјену фактора привлачности страних директних инвестиција.

Кроз четврто поглавље ауторица докторске дисертације нас уводи у оцјену утицаја страних директних инвестиција на привредни развој земље домаћина кроз теоријски оквир за анализу ефеката страних директних инвестиција и алтернативне методологије процјене ефеката страних директних инвестиција.

У оквиру петог поглавља кандидаткиња даје критички осврт на досадашње анализе о концептуализацији и мјерењу конструкција, те односима међу њима. Ауторица у оквиру овог поглавља излаже приједлог истраживачког модела о утицају страних директних инвестиција на привредни раст земље домаћина, експликација претпостављених веза међу елементима модела, као и операционализација елемената модела.

Кандидаткиња у шестом поглављу приказује резултате емпиријског истраживања о утицају страних директних инвестиција на привредни развој земље домаћина. Објашњава методолошки оквир проведеног истраживања, а затим презентује резултате проведеног истраживања, након чега је извршила анализу и интерпретација резултата истраживања, како би нагласила значај добијених резултата, и издвојила евентуална ограничења истраживања, те смјернице за будућа истраживања.

Седмо поглавље чини дискусија резултата истраживања о утицају страних директних инвестиција, а затим као засебне ненумерисане цјелине слиједе: закључак, прилози и литература. У закључцима су систематично изнесени резултати истраживања до којих је кандидаткиња дошла, који углавном представљају сублимат резултата шестог поглавља и дискусије (седмог поглавља). Резултати у закључцима су повезани са предметом и циљевима истраживања, као и постављеним хипотезама.

Докторска теза је написана на 224 странице, ћириличним писмом, фонт Times New Roman, величина 12, проред 1,5. Сadrжи 28 табела и 17 слика и графика. У изради тезе кориштено је 158 извора литературе и 32 извора са интернета.

IV. УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Сврху, односно предмет и проблем истраживања у овој докторској дисертацији чини научно сагледавање могућности за привлачење страних директних инвестиција. Преко теоријских аспеката, у чисто прагматичном смислу посматра се утицај прилива страних директних инвестиција на привреду земље домаћина. У данашње вријеме стране директне инвестиције преузимају улогу веома битног, може се рећи најзначајнијег фактора развоја. Уједно оне постају најважнији покретач пословања предузећа. Стране директне инвестиције се иначе сврставају у групу трансакција, односно кретања приватног капитала.

Кретање приватног капитала је подстакнуто углавном економским интересима и економским циљевима. Ауторица се држи већ доказаних економских закономјерности да се домаће економије суочавају са два супротстављена тренда. На једној страни је нужна потреба за притицањем страних инвестиција ради оживљавања и реструктуирања домаће привреде: међутим насупрот тога је веома јака и оштра конкуренција других транзицијских земаља, као што су земље централне и источне Европе, које настоје привући стране инвестиције у своје привреде.

Ауторица је стране директне инвестиције у Босни и Херцеговини и Републици Српској препознала као један од основних начина развоја и модернизације економије, као и начин за унапређење економског благостања и животног стандарда, те дугорочног побољшања пословног амбијента. Промовисање страних директних инвестиција у БиХ и Републици Српској представља процес пун неизвјесности и различитих изазова. У претходном периоду прилив страних директних инвестиција се у значајној мјери повећао, како би се остварила циљана економска и социјална корист.

Стратегија за промоцију страних директних инвестиција има за циљ усмјеравање постојећих ресурса у промоцију привредних грана у којима би БиХ и Република Српска могле остварити конкурентску предност, затим где би са стајалишта државе, било пожељно привући стране директне инвестиције. Постојећа конкурентна предност БиХ и

Републике Српске је стратешки географски положај, чињеница да су лоциране у срцу југоисточне Европе, изражена индустријска и трговачка традиција коју Босна и Херцеговина, као и Република Српска носе, те значајне вриједности стране помоћи и подршке.

Проблем истраживања посљедично је усмјерен на истраживање, како мотива, тако и препрека за страна улагања, као и утицај страних директних инвестиција на привреду земље домаћина.

Кандидат је кроз овај рад успјешно одговорио на постављени проблем истраживања који је гласио: утичу ли стране директне инвестиције на привредни развој земље домаћина?

Главно питање повезано са специфичним стратегијама унапређења и промоције страних директних инвестиција је избор циљаних инвеститора. Поменута техника унапређења и промовисања страних директних инвестиција је међународно призната и представља најбољу праксу у привлачењу страних директних инвестиција и укључује груписање потенцијалних страних инвеститора по критерију предности и слабости земље примаоца, те на специфичним циљевима економског развоја.

Стога је предмет истраживања усмјерен на аспект страних директних инвестиција као фактора привредног развоја земље домаћина, при чему се издвајају неки од кључних моманта.

Стране директне инвестиције могу имати значајну улогу у реструктуирању индустрије земље домаћина, као што је случај са БиХ и Републиком Српском, као и унапређивању конкурентности производа и услуга на светском тржишту.

Стране директне инвестиције могу попунити јаз између индустријских могућности и њиховог садашњег степена недовољне искориштености.

Стране директне инвестиције могу помоћи свакако у прибављању додатног капитала и напредне технологије и менаџерски „know-how”.

Према неким ауторима стратегија страних директних инвестиција у БиХ у цјелини, има задатак да поврати изгубљена тржишта на која се извози и помогне уласку на нова уз

помоћ страних предузећа.

Констатује се да земља домаћин треба да створи повољне системске и законодавно правне услове за пласман страних директних инвестиција у оним привредним гранама и предузећима која захваљујући природним предностима могу успјешно конкурисати на тржиштима развијених земаља. Проблем истраживања са становишта земље кориснице страних директних инвестиција је прилично сложен јер укључује теорију и праксу у поступку доношења одлука о њиховом прихваташњу.

Дакле, стране директне инвестиције имају велики значај за привредни раст и развој земаља у развоју. Досадашње искуство доказује да су оне имале значајну улогу и у структурним промјенама производње и извоза у земљама корисницима. За земље које имају отежан приступ међународном тржишту капитала стране директне инвестиције представљају вентил за ангажовање страних средстава.

У данашњој свјетској економији стране директне инвестиције омогућавају динамичан развој земаља и региона. Земље у транзицији теже да постигну стабилан и дугорочан привредни раст, заснован на већем обиму инвестиција, унапређењу технологије и постизању боље конкурентске позиције производа на глобалном тржишту.

Стране директне инвестиције у савременим условима пословања остварују веома важне ефекте на привреду земље примаоца. Наведени значај и ефекти остварују се кроз: квантитативни раст, мјерен стањем и укупним токовима и прелази вриједност бруто друштвеног производа, кроз извоз и домаће инвестиције, затим квалитативно, тако што на земље примаоце преноси, финансијске токове, технологију и трговину.

Стога, није једноставно идентификовати ефекте директних страних улагања на развој земље примаоца, првенствено из разлога постојања великог броја варијабли, затим повезаност ефеката и специфичности земље примаоца.

Процес реструктуирања захтијева значајна капитална улагања, при чему се домаћа предузећа могу суочити са проблемима код прибављања капитала. Наиме, страни инвеститори имају могућност лакшег и повољнијег прибављања капитала код страних

банака, или једноставно имају могућност да уложе дио властитих средстава, чиме директно долази до смањења трошкова задуживања, односно прибављања капитала. Одатле је дефинисан и главни циљ истраживања наведене проблематике у овом раду а то је да се потврдити оправданост страних инвестиција у привреду земље домаћина.

На основу предмета, проблема и циљева истраживања ове дисертације, постављена је главна и помоћне хипотезе.

Главна хипотеза је дефинисана на сљедећи начин:

X0: „Стране директне инвестиције утичу на привредни развој земље домаћина“.

Помоћне хипотезе:

X1: Посредством страних директних инвестиција утиче се на пораст домаће стопе инвестиција

X1a: Повећање стопе производног капитала (capital stock), а тиме и производње

X2: Стране директне инвестиције доводе до растуће ефикасности предузећа у које је инвестирано

X2a: Повећава се економија обима производње, а истовремено се смањује х-нефикасност

X3: Преливање знања и технологије у предузеће у које се инвестира доводи до унапређења пословања

X3a: Унапређење пословања

X4: Предузећа у иностраном власништву подстичу и локалне конкуренте на иновације да би опстали на тржишту

X4a: Повећање квалитета, продуктивности и разноврсности производа локалних произвођача под притиском иностране конкуренције

Директне стране инвестиције током последњих десет година увелико су утицале на привредну активност земаља у транзицији, затим су представљала важан извор капитала, као и у већини случајева утицале су на економски раст. Ефекти се разликују зависно од карактеристика земље домаћина, као и типу страних улагања.

До сличних резултата је дошао Шкудар (Шкудар А., Учинци од страних директних улагања у Хрватску, 2005) при чему је анализирано “пословање 125 нефинансијских СДИ предузећа у поређењу са 376 дионичких друштава са минимално 90% домаћег власништва. При анализи подаци су прикупљени на основу анкете из базе података страних директних улагања ХНБ и базе података Комисије за вриједносне папире. Предузећа с примљеним страним улагањима показала су у посматраном раздобљу од 3 године знатно боље пословне резултате од оних у домаћем власништву. Раст вриједности капитала и укупне активе СДИ предузећа је пуно бржи од домаћих. Код њих је и пуно већа склоност задржавања добити, а и пословни приходи расту брже. Продуктивност групе СДИ предузећа била је од 2 до 3 пута већа од домаћих предузећа, поготово у прерађивачком сектору. Остваривање прихода на иностраном тржишту исто је у корист СДИ предузећа, дакле више су извозно орјентисана.”

Анић и Јованчевић (Анић, И. Д., Јованчевић, Р., Foreign Direct Investment in the Trade Sector in Croatia, 2004) су анализирали утицај СДИ на трговински сектор у сусједној нам Хрватској. Добијени резултати су показали да прилив СДИ позитивно утичу на трговински сектор у поменутој земљи. Затим су закључили да је дошло до стимулације домаћих инвестиција услед јаке иностране конкуренције која је остварила и утицај на понашање домаћих предузећа. Велики трговачки ланци у Хрватској су повећали своја улагања доводећи до повећања бруто инвестиција и додатне вриједности у трговинском сектору. На крају географска локација, односно географска близина и културна близост Хрватске са другим чланицама Европске уније, затим стабилан девизни курс и ниска стопа инфлације сматрају се као главни разлог СДИ у трговинском сектору.

Кастратовић (Кастратовић, Р., Утицај страних директних инвестиција на привредни и друштвени развој Србије, 2016) је анализирао утицај страних директних инвестиција на привредни и друштвени развој Србије. При томе резултати истраживања су показали да СДИ убрзавају привредни развој и повећавају извоз. Затим доводе до мањег броја незапослених, смањују сиромаштво и неједнакост. СДИ су такође важне због трансфера нове технологије, управљања, затим због потенцијалних ефеката прелијевања на друга предузећа у поменутој земљи. Мада Србија има значајан доток СДИ, узимајући у обзир број становника, ипак примјетно је њено заостајање за другим земљама из регије које су

постале чланице Европске уније, укључујући и Црну Гору. Бројни су фактори који су имали негативан утицај на прилив СДИ у Србију, међу којима су нарочито важни: проблеми у законском оквиру, лоше судство и катастар, спорни власнички односи, застарјела и неадекватна инфраструктура, неблаговремено провођење реформи, лош привредни амбијент и високе пореске стопе. Поменуте проблеме је потребно што пријешити, да би се повећао прилив СДИ у поменуту земљу.

У својим истраживањима Поповић и Ерић (Popović, G. & Erić, O. Economic development of the Western Balkans and European Union investments, Economic Research-Ekonomska Istraživanja, 2018, стр. 1539-1556, DOI: 10.1080/1331677X.2018.1498009) анализирају факторе привлачења инвестиција из ЕУ у земље Западног Балкана. Резултати показују да FDI из ЕУ доминирају у укупним страним инвестицијама. Важни закључци се односе на факторе привлачења: путна инфраструктура и доходак per capita су главни мотиви за улагања из ЕУ, док „јефтинија“ радна снага није фактор привлачења инвестиција.

Истраживање аутора Carbonell B. J. (Carbonell B.J. Does Foreign Direct Investment Generate Economic Growth? Journal Economic Geography, Vol 94, 2018, str. 425-456) потврђује да се често са сигурношћу тврди да су стране директне инвестиције корисне за привредни раст у привреди земље домаћина. Емпиријски докази су помијешани и још увијек постоје недостатци у литератури. Већина СДИ усмјерена је у развијене земље. Потребне су студије за поједине земље, због хетерогеног односа страних директних инвестиција и раста и због тога што се каже да је утицај СДИ на раст највећи у отвореним, напредним развијеним земљама са образованом радном снагом и развијеним финансијским тржиштима (иако су се истраживања усредоточила на земље у развоју).

У свом истраживању аутори Neha, S., и Monica, S (Neha, S., Monica, S., Determinants of FDI in developed and developing countries: A quantitative analysis using GMM Journal of economic studies, 45 (2), 2018., str. 348-382) долазе до сљедећих закључака: Страна директна инвестиција је инвестиција која укључује дугорочан однос. СДИ није „новац од хеликоптера“, већ је инвестиција са трајним каматама. Чињеница да имамо различите исходе у смислу утицаја страних директних улагања на земљу домаћина претпоставља да постоје различити утицаји на привлачност страних директних улагања стога је подједнако важно прегледати шта покрећу страна директна улагања или шта утиче на њихову локацију. Фактори за привлачење страних улагача за пресељење у неку земљу

могу се разликовати зависно од индекса локације или врсти индустрије (примарно, секундарно и терцијално) или другим факторима.

Према истраживању UNCTAD-а (United Nations conference on trade and development – UNCTAD, World Investment Report 2019, United Nations, Geneva, 2019.) токови страних директних улагања у 2018. пали су за 13% на 1,3 трилијуна долара са 1,5 билијуна долара претходне године - трећи узастопни годишњи пад, према UNCTAD-овом извјештају о свјетским улагањима за 2019. годину. На контракцију су увељико утицале америчке мулитнационалне компаније (MNE) које су враћале зараде из иностранства, користећи пореске реформе које је та држава увела 2017. године, дизајниране за ту сврху.

Из претходног се може закључити да се допринос ове докторске тезе огледа у научно-теоријској систематизацији и научном сагледавању ефеката и практичне важности страних директних инвестиција.

Овом дисертацијом је остварен допринос који се првенствено огледа у нужности промјене институционалног оквира и стварања правне регулативе која ће обезбиједити сигурност пласмана страних директних инвестиција и услова пословања, односно пласирања капитала домаћих инвеститора.

Затим, сагледани су бројни проблеми са којима се привреде земља домаћина сусрећу у својим тежњама да прибаве нова инвестициона улагања у производне секторе, затим, на што је указала ауторица, приоритете развоја (извоз и др.), те на стварање могућности за ново запошљавање.

Ово истраживање указало је и на мотиве за улагања страних инвестиција са становишта улагача као и корисника страних инвестиција.

Очекивани научни допринос истраживања је у оригиналности предложеног модела истраживања чије је емпиријско тестирање резултовало развојем научних спознаја о страним директним инвестицијама и њиховом утицају на привреду земље домаћина.

У практичном смислу, дефинисане су смјернице за унапређење активности земље домаћина за привлачење страних директних инвестиција.

V. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОДЕ

У изради дисертације кориштена је веома богата статистичка база. Подаци су прикупљени из примарних и секундарних извора. Примарне изворе података чини релевантна литература везана за подручје истраживачке теме.

Истраживачки инструменти кориштени у истраживању су анкетни упитник и интервју. Истраживачки инструмент је развијен ослањајући се на релевантну научну литературу уз прилагођавање истраживачкој теми.

Ови инструменти се сastoјe од скupa тврдњи, док се узорак сastoјao од 380 испитаника.

У докторском раду је кориштена индуктивна и дедуктивна меода. Индуктивни приступ темељи се на посматрањима теорије предмета истраживања. Дедуктивни приступ заснива се на чињењу напора да се створи повољнији амбијент за привлачење страних инвестиција. Затим је кориштена методе анализе и синтезе најрелевантнијих домаћих и страних текстова из области страних инвестиција у националној привреди.

Прикупљање података и литературе вршено је путем познатих интернет претраживача, као што су: www.yahoo.com, www.infosek.com, www.irbrs.net, www.dei.gov.ba, www.eppu.ba итд., као и материјала кориштених из база података Економских факултета Бања Лука, Београд, Брчко, Бијељина и Сарајево.

Ауторица је дедуктивну методу користила код дефинисања обима улагања по секторима и доношења закључака, који су показали да између страних улагања и привредног развоја постоји узрочно – посљедична веза, а каузална метода код утврђивања узрочно–посљедничких веза између позитивних и негативних ефеката страних инвестиција на националну економију.

Системска метода је присутна у цјелокупном истраживању изабране проблематике, којом је дефинисано стварање повољнијег амбијента за привлачење страних инвестиција.

Код упоређивања временских раздобља прилива страних инвестиција кориштена је

компаративна метода. Овај метод је кориштен ради утврђивања сличности и разлика у анализираним појавама. Проведена је компаративна анализа прилива страних улагања у апсолутном износу и страних улагања по глави становника. Метод моделирања кориштен је код израде модела побољшања пословања предузећа у која су инвестиране стране директне инвестиције.

Кандидаткиња је обраду података прикупљених техником анкетирања вршила примјеном статистичких softwarea који одговарају потребама истраживања.

Обрађени подаци анализирани су и интерпретирани у сврху добијања информација потребних за коначна разматрања рада и закључке проведеног истраживања.

Примјењене су следеће статистичке анализе: дескриптивна статистичка анализа; конфирмавтивна факторска анализа (Confirmatory Factor Analysis, CFA) и моделирање структурних једнацби (Structural Equation Modeling, SEM).

Конечно, приликом израде дисертације ауторица се досљедно придржавала примјене научних метода и поштовао је начела објективности, поузданости, систематичности, прецизности и уопштености. Методе су примјењене непристрасно и независно.

Параметри који су обухваћени дали су довољно елемената за испитивање утицаја страних директних инвестиција на привредни развој земље домаћина.

Методолошки посматрано ауторица је коректно поставила модел и методе истраживања, који су усклађени са предметом, проблемом и циљевима истраживања.

Стога се статистичка обрада може оцјенити као адекватна.

VI. РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Тематика страних директних инвестиција као фактора привредног развоја до сада није у довољној мјери изучавана на нашим универзитетима, што свакако представља значајан истраживачки изазов.

Докторска дисертација је показала да стране директне инвестиције утичу на привредни развој земље домаћина, посредством страних директних инвестиција повећава се домаћа стопа акумулације, стопе производног капитала (capital stock) и производње, затим доводе до пораста обима и ефикасности производње датог предузећа уз истовремено смањење х-неefикасности, до повећања квалитета, продуктивности и конкурентности предузећа и земље домаћина на тржишту.

Резултати истраживања су показали привредним субјектима како да се што квалитетније почну примјењивати стандарди са циљем привлачења страних директних инвестиција. Утврђене су узрочно-посљедичне везе и интензитет везе између прилива страних инвестиција и успешности пословања предузећа.

На основу претходних научних сазнања о пласману страних директних инвестиција, истраживањем су алабориране које смјернице пласмана страних директних инвестиција се требају користити у привреди земље домаћина.

Утврђено је да стране директне инвестиције доприносе реструктуирању привреда у транзицији, као и привредном развоју.

Приоритетни циљ јесте да се скрене пажња на предности страних директних инвестиција и уоче слабости и створи повољна клима и оквир за привлачење, задржавање и ширење међународно конкурентних и ка извозу усмјерених страних улагања.

Добијени резултати су јасно приказани, правилно, логично и јасно тумачени. Кроз дисертацију се, уз адекватну дозу критичности, заузима став према досадашњим истраживањима образложуји исте кроз аргументовану дискусију.

Добијени резултати су јасно приказани, правилно, логично и јасно тумачени. Кроз дисертацију се, уз адекватну дозу критичности, заузима став према досадашњим истраживањима образложуји исте кроз аргументовану дискусију.

Нова сазнања до којих се дошло у презентованом истраживању могу се сажети у следећем:

- На основу предложених научних и практичних истраживања, као и теоријских сазнања у овој области, потврђено је постојање јаке позитивне везе између страних инвестиција и привредног развоја националне привреде.
- На основу емпиријског истраживања, утврђено је да је стварањем одговарајућег амбијента могуће умањити негативне, а повећати позитивне ефекте увоза капитала. Утврдили смо, да прилив средстава повећава конкурентност домаћих производа и омогућава продор на светско тржиште.
- Такође, емпиријским истраживањем потврђено је да је, у циљу привлачења страних инвеститора, неопходно побољшати инвестициону климу, првенствено смањивањем политичког ризика.
- Могућности инвестирања у пословне зоне и остваривање процеса интернационализације истих.
- Утврђено је да се за стимулисање бржег развоја корпоративних предузећа мора користити додатна акумулација из иностранства.

VII. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Најзначајније чињенице које тези дају научну вриједност огледају се у томе што у досадашњим истраживањима тематика страних директних инвестиција није истражена са научног односно емпиријског аспекта на начин који је у овој дисертацији третирана. Ауторица је широко обрадила тематику страних директних инвестиција почевши од стварања повољнијег амбијента за њихово привлачење, до конкретних утицаја на привреду земље домаћина.

Овакав приступ анализирању страних директних инвестиција је у многим сегментима истраживања јединствен.

Полазећи од резултата истраживања докторске тезе могуће је извести закључак да је главна хипотеза потврђена.

На основу анализе емпириских података, кандидат је дао смјернице да је стварањем одговарајућег амбијента могуће умањити негативне, а повећати позитивне ефекте увоза капитала и утврдио да прилив средстава повећава конкурентност домаћих производа и омогућава прород на свјетско тржиште.

На овај начин може се побољашти и унаприједити привредни развој земље примаоца и несумњиво створити подлога за додатна научна истраживања.

С обзиром на наведено, Комисија

Предлаже

Научно-наставном вијећу Економског факултета у Бањој Луши да се докторска дисертација прихвати, и одобри јавна одбрана докторске дисертације кандидаткиње мр Спасеније Мирковић, под насловом: „*Стране директне инвестиције као фактор привредног развоја земље домаћина.*“

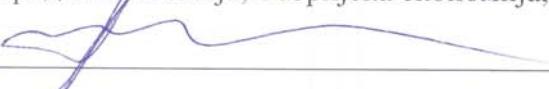
Бања Лука, 21.10.2019. године

Чланови Комисије

1. Др Вујо Вукмирица, професор емеритус, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област Међународна економија, ментор и предсједник, и

2. Др Горан Поповић, редовни професор, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, у же научне области Међународна економија, Теоријска економија, члан, и

3. Др Радован Ковачевић, редовни професор, Економски факултет Универзитета у Београду, ужа научна област Међународни економски односи, члан.

